

Argument konvergencije protiv izazova “neosmišljenih alternativnih teorija”

AMIR HAJIZADEH

SAŽETAK: Kyle Stanford (2001, 2006a) postavlja novi izazov znanstvenom realizmu, poznat kao “nova pesimistična indukcija”. Prema njemu, za svaku teoriju koju znanstvenici odaberu, postoji klasa teorija s radikalno različitim ontološkim zahtjevima, ali jednake eksplanatorne snage. Dakle, nijednu teoriju ne može se smatrati jedinom ili najboljom teorijom. Rezultat toga je da je realistički pristup njezinim neopažljivim entitetima neopravdan. U radu se protiv ovog izazova nastoji iskoristiti ideja konvergencije. U prvom se dijelu rada naglašava da će, prema novoj pesimističnoj indukciji, a s obzirom na neograničeni broj neosmišljenih alternativnih teorija za svaku uspješnu teoriju, mogućnost “nailaska na” i “objedinjavanja” neovisnih teorija biti veoma nevjerovatna. S druge pak strane, povijest znanosti stalno otkriva konvergenciju i višestruka otkrića. U drugome se dijelu rada nastoji odgovoriti na općenite kritike upućene ideji konvergencije.

KLJUČNE RIJEČI: Kyle Stanford, neosmišljene alternativne teorije, pesimistična indukcija, znanstveni realizam, konvergencija.

Convergence argument against the challenge of “unconceived alternative theories”

AMIR HAJIZADEH

ABSTRACT: Kyle Stanford (2001, 2006a) poses a new challenge to scientific realism, known as the “new pessimistic induction.” According to him, for each theory chosen by scientists, a class of theories exists with radically distinct ontological claims but equal explanatory power. Therefore, no theory can be considered as the only theory or the best theory. As a result, the realistic approach to its unobservable entities is unjustified. This paper tries to use the idea of convergence against this challenge. The first part of the paper emphasizes that, according to the new pessimistic induction, given the unlimited number of unconceived alternative theories for each successful theory, the possibility of “encountering” and “uniting” independent theories will be very unlikely. Meanwhile, the history of science recurrently displays convergence and multiple discoveries. In the second part, an attempt is made to respond to the general critiques of the idea of convergence.

KEY WORDS: Kyle Stanford, unconceived alternative theories, pessimistic induction, scientific realism, convergence.

Al-Kindijevo “Zbiljsko Jedno”: Razmatranja matematičara ili metafizičara?

TOMASZ STEFANIUK

SAŽETAK: Cilj je članka analizirati Al-Kindijev pojam Istinskog (Esencijalnog) Jednog i određena dodatna pitanja, uzimajući u obzir utjecaj koji su na njegovo stajalište imali i klasična filozofija i izvorni spisi Islama. U prvome dijelu članka se raspravlja o Al-Kindijevu inovativnom pristupu primjeni matematike u istraživanjima u drugim područjima znanja. U sljedećem dijelu je pozornost posvećena klasifikaciji znanosti, kao i svrsi bavljenja metafizikom, a to je traganje za odgovorima na pitanja o prvim, temeljnim uzrocima. Potom se postavlja pitanje prediciranja jedinstva i mnoštva. U narednim dijelovima članka, analizira se Zbiljsko Jedinstvo (njegova svojstva i način postojanja), kao i utjecaj Kurana i tradicionalne islamske teologije na Al-Kindijevo stajalište. Ta razmatranja vode zaključku da je Al-Kindi nesumnjivo “matematizirao filozofiju”, a osobito metafiziku. Štoviše, prema njegovu mišljenju, jedinstvo u stvarima ne može uzrokovati da stvari postoje; uzrok im mora “doći izvana”. Takva je tvrdnja neka vrsta (neizravnog) argumenta u prilog teističkoj tezi i kreacionizmu, što dovodi do prepoznavanja Al-Kindija i kao filozofa i kao filozofskog apologeta religijske tradicije.

KLJUČNE RIJEČI: Al-Kindi, islam, matematika, metafizika, teorija brojeva, filozofija.

Al-Kindi’s “The Real One”: Considerations of a mathematician or of a metaphysician?

TOMASZ STEFANIUK

ABSTRACT: The aim of the article is to analyze Al-Kindi’s concept of the True (Essential) One and certain additional issues, also taking into account the influence on his position from both classical philosophy and source texts of Islam. In the opening part of the article, Al-Kindi’s innovative approach to the application of mathematics in research in other areas of knowledge is discussed. In the next part, attention is devoted to the classification of science, as well as to the purpose of practicing metaphysics, which is to seek answers to questions about the first, fundamental causes. Subsequently, the question of how to predicate on unity and multiplicity is raised. In the following parts of the article, The Real Unity (its characteristics and way of existence) is analyzed, as well as the influence of the Qur’an and traditional Islamic theology on the position of Al-Kindi. The considerations lead to the conclusion that Al-Kindi undoubtedly “mathematized philosophy”, and especially metaphysics. Moreover, in his view, the unity in things cannot cause things to exist; the cause must “come from outside”. Such a statement is a sort of (indirect) argument in favor of the theistic thesis and creationism, which leads to the recognition of Al-Kindi as both a philosopher and a philosophical apologist of the religious tradition.

KEY WORDS: Al-Kindi, Islam, mathematics, metaphysics, number theory, philosophy.

Više je ipak bolje: Epistemički interesi i prirodne vrste

MLADEN BOŠNJAK / ZDENKA BRZOVIĆ

SAŽETAK: U ovom radu fokusiramo se na sklonost u suvremenim raspravama o prirodnim vrstama unutar filozofije znanosti prema poistovjećivanju prirodnih vrsta s uspješnim znanstvenim kategorijama. Uspješnost u ovom slučaju podrazumijeva ispunjavanje epistemičkih interesa ili ciljeva u danom području znanstvenog istraživanja. Kako bismo na raspolaganju imali teoriju prirodnih vrsta koja što bolje zahvaća aktualnu znanstvenu praksu, prevladavajući je stav da su relevantni epistemički interesi upravo trenutni/aktualni interesi znanstvenika koji se bave određenim područjem. Nasuprot tome, u radu se priklanjamo gledištu Franklin-Hall (2015) da je potrebno uzeti u obzir širi spektar mogućih interesa, a kako bi se izbjegla pretjerana ovisnost prirodnih vrsta o trenutnom stadiju istraživanja. No, za razliku od Franklin-Hall koja predlaže traženje presjeka između interesa i ciljeva trenutnih epistemičkih subjekata i nama susjednih epistemičkih subjekata (*gledište kategoričkog uskog grla*), mi se zalažemo za gledište prema kojemu je potrebno objediniti sve te različite interese i ciljeve, te time naše gledište uzima u obzir puno širi spektar kategorija.

KLJUČNE RIJEČI: Epistemički interesi i ciljevi, prirodne vrste, prošireno epistemičko gledište, psihopatija, cerebralna paraliza.

The more the merrier: Epistemic interests and natural kinds

MLADEN BOŠNJAK / ZDENKA BRZOVIĆ

ABSTRACT: In this paper, we focus on the propensity toward identifying natural kinds with successful scientific categories in contemporary discussions of natural kinds within the philosophy of science. Success in this case is understood as the fulfillment of epistemic interests or goals in a given field of scientific research. The prevailing view is that, in order to have a theory of natural kinds that successfully captures current scientific practice, the relevant epistemic interests are the current interests of scientists working in a particular field. In contrast, we concur with the Franklin-Hall (2015) that a wider range of possible interests needs to be taken into account, in order to avoid making natural kinds too dependent on the current stage of research. But unlike Franklin-Hall who suggests looking for an intersection between the interests and goals of current epistemic agents and our neighboring epistemic agents (*the categorical bottleneck view*), we advocate the view that all these different interests and goals need to be taken into account, and thus our view takes into account a much wider range of categories.

KEY WORDS: Epistemic interests and aims, natural kinds, extended epistemic view, psychopathy, cerebral palsy.

Frege, Wittgenstein i problem prepoznavanja u *Tractatusu*

DUŠAN DOŽUDIĆ

SAŽETAK: U radu su analizirana dva prigovora *Tractatusu* koje je u prepisci Frege uputio Wittgensteinu. Prvi se tiče identiteta *slučajeva* i *činjenica*, a drugi identiteta *svijeta* i *svega onoga što je slučaj*. Prigovori su stavljeni u širi kontekst njihove prepiske i povezani su s ranije razrađenim Fregeovim gledištima koja on u tim prigovorima pretpostavlja. Argumentira se da se Fregeova dva, naizgled različita prigovora svode na ovo: Ukazati na trivijalnost i suvišnost Wittgensteinovih razmotrenih odjeljaka. Iz perspektive Fregeovih metodoloških smjernica, takvi odjeljci trebaju biti odbačeni. Poseban je naglasak stavljen na Wittgensteinov odgovor na jedan od prigovora, a koji se temelji na razlikovanju *smislova* i *predodžbi* te na njegovu pridavanju važnosti predodžbama pri opravdanju.

KLJUČNE RIJEČI: Činjenica, Frege, identitet, slučaj, svijet, *Tractatus Logico-Philosophicus*, Wittgenstein.

Frege, Wittgenstein, and the recognition problem in the *Tractatus*

DUŠAN DOŽUDIĆ

ABSTRACT: In this paper, I analyze two objections to the *Tractatus* which Frege addressed to Wittgenstein in their correspondence. The first objection concerns the identity of *cases* and *facts*, and the other one the identity of *the world* and *everything that is the case*. I put these objections in the broader context of their correspondence and connect them with Frege's established views presupposed in these objections. I argue that Frege's two apparently different objections came down to the following: To point out triviality and redundancy of Wittgenstein's considered sections. From the perspective of Frege's methodological principles, such sections should be rejected. I emphasize Wittgenstein's reply to one of Frege's objections based on the distinction between *senses* and *ideas*, accompanied by Wittgenstein's giving the prominent role to ideas in the justification.

KEY WORDS: Case, fact, Frege, identity, *Tractatus Logico-Philosophicus*, Wittgenstein, world.

Moralni imunitet i nevini napadači

MATEJ SUŠNIK

SAŽETAK: Moralne granice u okolnostima samoobrane određene su, između ostalog, moralnim statusom osoba koje se u tim okolnostima nalaze. Netko tko posjeduje moralni imunitet zadržava pravo ne biti napadnut i samim time zaštićen je od potencijalne obrambene štete. U radu razmatram ulogu moralnog imuniteta u kontekstu problema takozvanih “nevinih napadača”. Dok neki smatraju da nevine napadače – uslijed nedostatka njihove odgovornosti za prijetnju – nije moralno dopustivo usmrčiti u samoobrani, pokazujem da argumenti koji se pritom navode ne uspijevaju uspostaviti spomenuti zaključak. Na koncu se također priklanjam onim autorima koji tvrde da nevinost napadača u ovim slučajevima nije prepreka opravdanju za njihovo usmrćivanje.

KLJUČNE RIJEČI: Moralni imunitet, nevini napadači, odgovornost, prijetnja, samoobrana.

Moral immunity and innocent attackers

MATEJ SUŠNIK

ABSTRACT: Moral boundaries in the circumstances of self-defense are determined, among other things, by the moral status of people who happen to be in those circumstances. Someone who possesses moral immunity retains the right not to be attacked and is thus protected from potential defensive harm. In this paper, I consider the role of moral immunity in the context of the problem of so-called “innocent attackers”. While some believe that it is not morally permissible to kill innocent attackers in self-defense due to their lack of responsibility for the threat, I show that the arguments put forward fail to establish that conclusion. Finally, I also side with those authors who argue that the innocence of the attackers in these cases is not an obstacle to justifying their killing.

KEY WORDS: Moral immunity, innocent attackers, responsibility, threat, self-defense.

